

CRÍTICA

Malifetes d'un gen recessiu

LLUÍS-ANTON BAULENAS

NARRATIVA

Jeffrey Eugenides, *Middlesex*. Premi Pulitzer. Traducció d'Albert Torrecasana. ANAGRAMA / EMPÚRIES. Barcelona, 2002.

Middlesex, la segona novel·la de Jeffrey Eugenides (Detroit, 1960) és un llibre que emociona. Explica la història d'un noi hermafrodita, que viu fins als catorze anys com una nena. En aquesta edat, amb els canvis de la pubertat, és quan es descobreix l'anomalia que pateix el seu cos. Eugenides té la necessitat d'explicar-nos els orígens d'aquesta nena/nen. I es remunta als seus avis grecs, procedents de la Turquia grega (igual que l'autor), una minoria amb més de tres mil anys d'existència i que pràcticament va desaparèixer a principis del segle XX, després de la Primera Guerra Mundial. Els avis de la Calliope Stephanides, que així es diu la nena, escapen pels peus de ser morts a la matança d'Esmirna i emigren als EUA. Són germans, però estan enamorats. I sense dir-ho a ningú es casen. Tota la història dels Stephanides és una història d'emigrants buscant-se la vida a la pàtria de les oportunitats.

En aquesta primera part, durant el relat de la supervivència dels avis i dels pares del protagonista, el to narratiu aconsegueix moments extraordinaris, al nivell dels grans narradors nord-americans del segle XX. Hi ha una gran recreació d'ambients i, sobretot, creació de personatges i de situacions, d'humanitat. Arribes a estimar-te'ls, a coneixe'ls, són una novel·la per ells mateixos. Ho va explicant la nena Calliope, per mitjà d'una mena de pirueta arriscada però pensem que exitosa per part de l'autor: el punt de vista narratiu és el d'ella, però és omniscient en el temps i en l'espai. La nena que després serà nen és capaç d'anar-se'n enrere en el temps per veure, en tant que ectoplasma preseminal, els seus avis fugint de la mort i transportant a Amèrica el gen recessiu que finalment farà que neixi.

JEFFREY EUGENIDES HA PUBLICAT LA SEVA SEGONA NOVEL·LA

La història de la família, doncs, agafa tanta força que quan, a la segona part del llibre, arribem a l'explicació del moment de l'eclosió del problema, l'hermafroditisme, trobem a faltar l'èpica de la primera part. Però la sensació s'esvaeix de seguida perquè la nova vida del protagonista és tan interessant i atractiva com la primera. Tenim, doncs, dues novel·les en una. I repetim: és igual. Si Eugenides hagués posat més ordre en el seu relat, el resultat hauria estat una novel·la ordenada, però potser no gens emocionant. Per això, a despit del desequilibri, trobem que *Middlesex* és un dels premis Pulitzer més ben donats dels últims temps.

Eugenides s'estima els personatges, gent humil, que lluita per sobreviure entre el record de la pàtria antiga (una pàtria que ni tan sols existeix físicament, ja que la Turquia grega pràcticament va desaparèixer) i la realitat del nou país. Una realitat que, tot sigui dit de passada, es reivindica: el somni americà és possible. Les

vicissituds de la pobra Calliope necessiten, a més, la introducció d'informació sobre el fenomen de l'hermafroditisme. Eugenides ho fa amb saviesa, sense carregar el to didàctic. Com qui diu, el lector es va assabentant de la qüestió al mateix temps que el seu protagonista.

La primera novel·la de l'escriptor nord-americà Jeffrey Eugenides va ser *Les verges suïcides* (1994). Explicava el cas de cinc germanes adolescents, a

mig camí entre la protagonista de *Lolita* i les de *Mujercitas*, perverses i innocents, com un monstre de cinc caps ple de candor infantil i de patetisme adolescent. En menys d'un any i mig, totes cinc se suïciden. Vint anys més tard, els seus antics amics i companys es reuneixen per fer llum en el misteri que va envoltar les cinc morts. El relat està construït amb subtilesa i fina ironia. A mesura que avança la novel·la, el lector acaba per sorprendre's trobant lògiques i naturals aquestes cinc morts. *Les verges suïcides* està plena de detalls i té un final poètic i contundent. És una bella primera novel·la sobre fascinacions i desconcerts plàcids i quotidians. Per això resulta tan dolorosa.

Nou anys més tard, amb *Middlesex*, Eugenides ha multiplicat per deu aquestes característiques. Sobretot la poètica que plana per tot el llibre, que l'aparta del realisme estricte. El naturalisme clàssic, fill del positivisme, examinava el comportament humà i sovint

mirava de justificar-lo per causes genètiques. Per sort, Eugenides s'aparta d'aquesta temptació i deixa fluir genèticament la sang mediterrània dels seus avantpassats, que és la mateixa que la dels seus personatges. Els quals, a més, són els inventors de la tragèdia. I la mediterraneïtat implica una visió més escèptica que fatalista de l'existència. Per això, Calliope, nen o nena, té la seva oportunitat de conèixer l'amor, d'estimar i de sentir-se estimat. No és torturat ni castigat moralment més del que li correspondria.

TRETS EN COMÚ

Si hem fet el recordatori de l'anterior novel·la d'Eugenides és perquè tot això ho tenen en comú, tant en sentit positiu com negatiu. Comparteix la fascinació pel món dels adolescents, mig adults i mig nens. Són àngels amb sexe, intuïtius però no intel·ligents, eteris i alhora reals. I enmig, la torturada figura de la Calliope, la/el protagonista de *Middlesex*, resultat del gen recessiu que li provoca l'hermafroditisme. També, a *Les verges suïcides*, el metge local estudiava en les nenes si tenen algun gen que les fes propenses al suïcidi. Finalment, l'altra semblança és, pel que fa a les novel·les amb adolescent de protagonista, que totes dues ens remet en molts moments a *El vigilant en el camp de sègol*, cosa que ja havia remarcat l'escriptor John Banville quan va publicar-se *Les verges suïcides*.

Algú potser retraurà a *Middlesex* que li falta equilibri entre els blocs narratius. I probablement tindrà raó, però no en facin cas, perquè és exactament igual. Per què és desequilibrada? Perquè hi ha massa vida, massa personatges, tots volen tenir el seu lloc d'honor i l'escriptor hi cedeix. No s'hi pot oposar. L'emoció que transmet és massa important i indefugible. Aquesta història, equilibrada, hauria estat una altra història (que no existeix ni existirà i, per tant, és pura especulació), que potser ja no ens hauria emocionat tant. Contràriament al que algú podria pensar, *Middlesex* no és una novel·la que es quedi a mig camí; al contrari, és una novel·la que avança fins a oferir-te un camí i mig.

Tot i el desequilibri, 'Middlesex' és un dels premis Pulitzer més ben donats dels últims temps